

EDITORIÁL

Dejiny žánru historického románu odzrkadľujú aj premeny chápania minulosti. Po-ukazujú na to, čo ktorá doba pokladá za históriu, či (a do akej miery) ju vníma ako dostupnú a textovo sprístupniteľnú, akú pozíciu voči nej zaujíma, resp. do akej pozí-cie ju vkladá na základe vlastných perspektív. Ak skúmame podoby súčasného his-torického románu z tohto aspektu, potvrdzujú sa nám teoretické poznatky kultúrnej histórie, ktorá približne v poslednej tretine 20. storočia konštatovala zmenu paradig-my chápania dejín/minulosti, charakterizovanú stratou dôvery vo „veľké rozpráva-nie“ o dejinách, rozmachom mikrohistórie a uplatnením osobných modov prístupu k minulosti, zdôraznením rôznych súvislostí aktu (individuálneho i kolektívneho) spomínania v spracúvaní minulých udalostí a v neposlednom rade – aj na podnety historiografie – uvedomením si významotvorných úkonov narativizovania dejinné-ho materiálu.

Autorky a autori tematického bloku *Súčasná stredoeurópska podoba historického románu* predkladajú výskumy vybraných teoretických otázok a literárnohistorických javov, konkrétnych diel a autorských poetík zameriavajúcich sa na špecifiká súčas-ného historického románového naratívu z oblasti slovenskej, maďarskej, českej, ra-kúskej a poľskej literatúry. Výskum problematiky sa opiera o medzinárodný projekt Ústavu svetovej literatúry SAV a Literárnovedného ústavu VCHV MAV *Maďarská a slovenská literatúra v stredoeurópskom kultúrnom priestore*, o grant VEGA *Podoby historickosti v maďarskej postmodernej románovej tvorbe* a o konferenciu *Súčasná stredoeurópska podoba historického románu* (Bratislava, 5. – 6. 2. 2014). Vedeckový-skumné hľadiská sa v prezentovaných štúdiách vzťahujú na rôzne aspekty sprítom-nenia dejín, v tematickom bloku ich uvádza genologická kontextualizácia v rámci európskej a následne domácej literatúry, resp. literárnohistorickej metodológie. Na základe analýz románov a literárnych smerovaní sa v súčasnom historickom naratíve ako relevantné ukazujú súvislosti historického románu a tvorby kolektívnej identi-ty cez tvarovanie historickej pamäti, zdôrazňovanie odlišnosti vnímania dejín pro-stredníctvom mikrohistorickej narácie, otázky referenčnosti vzhľadom na predložené modely historickosti, ale aj štruktúrna inakosť znázornenia dejinnosti (magickosť, kontrafaktuálnosť, telesnosť/senzuálnosť).

V literatúrach strednej Európy, t. j. priestoru, ktorý je intenzívnejšie vystavený dejinným pohybom a ktorého kultúra najrôznejším spôsobom reflektuje túto skutoč-nosť, sa v posledných desaťročiach žánr historického románu (chápaný v širokom slova zmysle ako románový naratív o minulosti) teší nezvyčajnej popularite. Nasledu-júci súbor štúdií neaspiruje na sumárny prehľad fenoménu, jeho snahou je na základe literárnovedných sond poukázať na rôznorodosť textových realizácií a mnohorakosť teoretických aspektov rozboru, ktoré sa však všetky týkajú základnej otázky: ako vní-mame – my, tu, dnes – dejiny.

Judit Görözdi